

De uitdagende overgang van topsport naar een nieuwe carrière

Het zwarte gat voorbij

Gezien de beperkte duur van een sportieve carrière op het hoogste niveau, kiezen veel topsporters ervoor om na hun sportieve loopbaan een andere, nieuwe professionele carrière uit te bouwen. Doorzettingsvermogen en omgaan met tegenslagen worden clichématig als dé vaardigheden bij uitstek aangewezen voor voormalige topsporters om ook topwerknemers te kunnen zijn. Maar zijn topsporters en hun inzetbaarheid op de arbeidsmarkt daadwerkelijk een winning team?

AUTEUR: SOFIE SMISMANS

Charlotte Tison, Red Flame en middenvelder bij RSCA, bereidt zich voor op de arbeidsmarkt via een duale carrière topsport en studie.

2020 beloofde een jaar te worden vol sportieve hoogtepunten, maar corona wist de verdediging met een verrassende schijnbeweging helemaal in de luren te leggen. Olympische dromen en Europese titels werden onverbid-

delijk voor een jaar naar de tribune verwezen. Terwijl een groot deel van de topsporters hun typische veerkracht en weerbaarheid gebruiken om deze tegenslag als een opportuniteit te zien om hun sportieve paraatheid nog verder

te optimaliseren, werd het voor anderen het moment om de kleedkamers voorgoed te verlaten en nieuwe uitdagingen op te zoeken in een andere carrière. Veel topsporters kiezen er namelijk voor om na hun sportieve carrière een ander, nieuw carrièrepad te bewandelen.

Topsportcarrière als deel van levensloopbaan

Om een topsportcarrière – inclusief de overgang naar een nieuwe carrière – in beeld te brengen stelt onderzoek dat een holistisch en ontwikkelingsperspectief noodzakelijk is. Dit betekent dat we een topsporter niet louter als sporter beschouwen, maar wel als gehele persoon. De sportieve carrière wordt dus benaderd als deel van de levensloopbaan. Topsporters zijn vaak bezig met trainen, rusten en voeding om de hoogst haalbare prestatie te behalen. Maar hoe gaat het op school? Hoe verloopt de relatie met partner, ouders en/of broers en zussen? Heeft de topsporter zijn/haar financiële situatie op orde? Hoe is het gesteld met het mentale welzijn van de topsporter? Dergelijke insteek laat ons toe de persoon achter de sporter veel beter te begrijpen. Concreet wordt er vanuit sportpsychologisch onderzoek gekeken naar vijf ontwikkelingsniveaus: sportieve, psychologische, psychosociale, academische/beroeps-, financiële en wettelijke ontwikkeling.

Bij de overgang van topsport naar een nieuwe carrière wordt een topsporter dus niet alleen geconfronteerd met veranderende werkomstandigheden, maar ook met veranderende fysieke (bv. conditionele achteruitgang), psychologische (bv. andere sociale status), psychosociale (bv. ander sociaal netwerk), financiële (bv. ander inkomen) en wettelijke (bv. veranderende belastingplichten) omstandigheden. Om een adequaat antwoord te bieden op deze uitdagende omstandigheden, is het belangrijk om bij topsporters in voorbereiding op deze transitie voldoende in te zetten op het ontwikkelen en uitbreiden van interne en externe resources. Het is bijvoorbeeld, net zoals in topsport, belangrijk om tijdens de overgang van topsport naar een nieuwe carrière terug te kunnen vallen op significante supporters. Verschillende onderzoeken tonen dat de dichte omgeving, zoals partner, familie,

ouders en/of vrienden een prominente rol spelen voor topsporters in hun overgang naar een nieuwe carrière. Sociale steun kan naast het bieden van ondersteuning namelijk ook een motor zijn voor de ontwikkeling van sociale competenties, dewelke ook van pas komen in een nieuwe carrière.

Verder is ook het ontwikkelen en optimaliseren van competenties – een mix van vaardigheden, kennis en attitudes – een essentieel onderdeel gebleken om succesvol de horde van een nieuwe carrière te nemen. Heb je als topsporter bijvoorbeeld de nodige competenties om consistent en doelgericht trainingsschema's op te volgen, maar ook om consistent en doelgericht te handelen losgekoppeld van sportieve prestaties? De meerwaarde van de sportieve carrière als onderdeel van de levensloopbaan is dat topsporters 'transfererbare competenties' ontwikkelen die ook ingezet kunnen worden binnen andere domeinen, zoals plannen en prioriteiten stellen, zelfdiscipline, maken van verantwoordelijke keuzes, creëren van professionele netwerken en omgaan met stress. In het sportgerichte onderzoeksproject B-WISER ('Be a Winner In elite Sport and Employment before and after athletic Retirement'), gefinancierd door de Europese Commissie, werd specifiek ingezoomd op hoe topsporters hun eigen competenties in functie van een nieuwe carrière inschatten.

Waardevolle werknemers?

Met behulp van het B-WISER instrument 'Athlete Competency Questionnaire for Employability' (ACQE) werden vier competenties geïdentificeerd die bijdragen aan de inzetbaarheid van topsporters in een nieuwe carrière, met name competenties in functie van (1) loopbaan en levensstijl (bv. doelgerichtheid, tijds efficiëntie), (2) het ontwikkelen van een carrière (bv. het onderhouden van relaties met stakeholders in het werkveld), (3) hun veerkracht en weerbaarheid bij het uitbouwen van een carrière (bv. zelfverzekerd blijven na fouten, effectief omgaan met stress), en (4) hun voortdurende betrokkenheid en flexibiliteit bij het uitbouwen van een carrière (bv. identificatie met de cultuur van de werkgeversorganisatie, nieuwsgierigheid om carrièremogelijkheden te ontdekken). De 954 topsporters die aan het

ONDERSTEUNING IN HET
VOORBEREIDEN EN MAKEN VAN
DE OVERGANG NAAR EEN NIEUWE
CARRIÈRE IS GEEN OVERBODIGE
LUXE

onderzoek deelnamen, benadrukten dat een gemiddelde tot sterke beheersing van deze competenties erop kan wijzen dat ze niet enkel van waarde zijn in de sportarena, maar ook op de werkvloer. Voornamelijk hun sterke beheersing van de items doelgerichtheid, toewijding, samenwerken, zelfdiscipline, zelfvertrouwen en het nemen van verantwoordelijkheid – respectievelijk onderdelen van de overkoepelende competenties loopbaan en levensstijl en veerkracht en weerbaarheid – werden door de topsporters ingeschat als een meerwaarde voor werkgevers.

Structurele ondersteuning

Doch blijkt de overgang van topsport naar een nieuwe carrière geen makkelijke race te zijn voor topsporters. Hoe besteden voormalige topsporters de vrijgekomen tijd? Welke nieuwe carrière en doelen ambiëren ze? Kunnen ze samenwerken met mensen die een andere soort gedrevenheid aan de dag leggen? Hoe voorkomen ze de val van een inactieve levensstijl? Ondersteuning in het voorbereiden en maken van de overgang naar een nieuwe carrière is daarom geen overbodige luxe. De voorbereiding op een nieuwe carrière begint idealiter reeds tijdens de sportieve carrière. Bijvoorbeeld activiteiten zoals studeren en parttime- of vrijwilligerswerk stimuleren de ontwikkeling van meerdere identiteiten. Zowel

op organisatie- als op individueel niveau zijn Europese initiatieven voorhanden gericht op het ondersteunen van topsporters in het combineren van topsport met studie of werk. Ook tijdens het maken van de overgang zelf kunnen topsporters een beroep doen op verschillende ondersteuningsvormen (bv. TeamNL@Work, Carrièrebegeleiding Topsport van Sport Vlaanderen, Dual Career Tools). Onder meer loopbaanbegeleiding, arbeidsmarkt oriëntering, competentieontwikkeling en psychologische ondersteuning kunnen topsporters helpen hun tweede carrière een podium te geven.

We spreken daarom ook niet meer van het zwarte gat. Paul Wylleman – gewoon hoogleraar Sportpsychologie en expert (duale) carrièreontwikkeling van topsporters aan de Vrije Universiteit Brussel en prestatie-manager prestatiegedrag bij het Nederlands Olympisch Comité NOC*NSF – licht toe: “De uitdrukking ‘het zwarte gat’ gebruiken we trouwens niet meer, omdat die verwijst naar een periode waarin voormalige topsporters nog vaak kampten met een combinatie van alcoholmisbruik, financiële problemen, sociale isolatie en psychologische problemen zoals een verstoorde identiteitsontwikkeling. In de afgelopen decennia zijn er grote stappen gezet om de risico's te verkleinen dat sporters hiermee te maken krijgen.”

Winning team?

Zijn topsporters en de arbeidsmarkt een winning team? Dat het waardevolle van topsport en de ontwikkelde competenties van topsporters zich uitstrekken over de grenzen van de sportieve carrière doet ons neigen om op deze vraag volmondig ‘ja’ te antwoorden. Doorzettingsvermogen, omgaan met tegenslagen, doelgerichtheid, flexibiliteit, stressbestendigheid en een bepaald beslissingsvermogen kunnen namelijk ook buiten topsport doorslaggevend zijn. Toch is de carrière van een topsporter niet per se anders dan die van een arbeider. Een nieuwe professionele uitdaging vraagt een doordacht tactisch plan bestaande uit een adequate voorbereiding, reflectie en bewustwording. Een topsporter is hierbij voornamelijk zelf verantwoordelijk voor het uitbouwen van het gewenste carrièrepad. Niet enkel het ontwikkelen en beheersen van bepaalde competenties, maar ook weten hoe deze competenties ingezet kunnen worden op andere domeinen dan sport zijn hierbij van primordiaal belang. Gerichte en structurele bijsturingen van aan de zijlijn kunnen de topsporter helpen en ondersteunen in beter worden en in het aanspreken van nieuwe competenties. Maar ook de sociale omgeving – ouders, vrienden, familie, gezin – zijn belangrijk gebleken in de ondersteuning van topsporters bij de overgang naar een nieuwe carrière. ■

MEER INFORMATIE

<https://somb.research.vub.be>
<https://www.dualcareer.tools>
sofie.smismans@vub.be

B-WISER

- Gecoördineerd door onderzoeksgroep Sport Psychology and Mental Support (SPMB), Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie, Vrije Universiteit Brussel (VUB)
- Januari 2017 tot december 2018
- Dertien partnerorganisaties in onderzoek en acht praktijkorganisaties
- Zes Europese landen: België, Duitsland, Italië, Slovenië, Spanje, Zweden
- Doel: de inzetbaarheid en tewerkstelling van actieve en voormalige topsporters optimaliseren
- Output en meer informatie: www.bwiser.eu

WIM LAGAE

Televisiesport

Tijdens de coronapandemie heeft het wielrennen een uitstekende beurt gemaakt. Geschrokken door de schok van de eerste lockdown staakten de wielersleiders hun achterhoedegevechten om in consensus een aangepaste wielerkalender uit te werken. Het peloton gedroeg zich als een van de meest gedisciplineerde leerlingen van het coronaklasje en er kon zonder publiek perfect gekoerst worden. Met dank aan een nieuwe generatie onstuimige toppers genoten wielersleiders van zinderende ontknopingen in grote rondes en topklassiekers.

Het blijft absurd dat organisatoren de koersfans moesten smeken om in hun kot te blijven. Het merendeel van de wielersleiders volgde zonder morren de oproep op. Er is nu eenmaal geen betere manier dan voor televisie om spannende koersontkopingen te volgen. Geen verrassing dat tijdens de coronacrisis de kijkcijfers voor de mannenwedstrijden tegen de historische records aanschurkten, terwijl de inhaalbeweging van het vrouwenwielrennen zich ook vertaalde in recordkijkcijfers. Sporteconoom en *koerswatcher* Daam Van Reeth volgt de kijkcijfers van de koers op de voet. Als een duiveltje in een wijwatervat blijft hij ervoor waarschuwen dat de gemiddelde en niet de cumulatieve kijkcijfers de betrouwbare maatstaf zijn. Wedstrijdorganisatoren halen uit mediarapporten de ongecorrigeerde gecumuleerde cijfers over het globale bereik. Ze lijken daarbij niet altijd te beseffen dat dit een gigantische overschatting is van de reële interesse in de wedstrijd, omdat bij dit soort berekeningen dezelfde kijkers diverse keren dubbel worden geteld, als kijker voor of na een uitzendblok of wanneer een wielersamenvatting in het journaal passeert. Het probleem is dat deze data vervolgens zonder al te veel nuances worden overgenomen door ploegmanagers, sponsors en media en

aldus snel een eigen leven leiden.

Koersorganisatoren blijven graag uitpakken met kunstmatig opgepompte kijkcijfers om sponsors, overheden en media te overtuigen van het belang van hun wedstrijd. Dan zijn de organisatoren van de Ronde van Italië recent toch wat correcter geworden in hun berichtgeving wanneer ze, weliswaar in de kleine lettertjes, melden dat de Giro een gecumuleerd kijkpubliek heeft van bijna 800 miljoen kijkers, maar dat dit per etappe neerkomt op een kleine 5 miljoen livekijkers. Het is verrassend dat er nog steeds opiniemakers verbaasd opkijken, wanneer blijkt dat de Italiaanse organisator RCS MediaGroup slechts 15 miljoen euro tv-rechten incasseert. Onvermijdelijk volgt dan weer het riedeltje hoezeer de koers onder haar stand leeft, in vergelijking met het steenrijke voetbal, waar de mediarechten maar binnen dwarrelen. Fout: de televisie markt is niet dom en betaalt enkel voor de reële en niet voor fictieve, kunstmatig opgetelde kijkcijfers.

Dat de productie van een wielersleiders uitzending complex en peperduur is, ervaren de organisatoren van kleinere wedstrijden aan

den live. Zo maakt Danilith Nokere Koerse er geen geheim van dat ze 49.000 euro productiekosten aan Sporza moeten betalen voor de live televisie-uitzending op de Vlaamse openbare omroep. Hiervan zou de organisatie 14.000 euro buitenlandse mediarechten recupereren van Eurosport, dat als ‘Home of Cycling’ bijna alle wielersleiders uitzendt.

Een wedstrijd zonder publiek organiseren blijft vanuit economisch oogpunt gekkenwerk. Nokere moest in 2020 als eerste in een lange reeks zijn koers afgelasten en kon veel gemaakte kosten niet meer recupereren. De 2021-editie ging door zonder publiek en vips. De afwezigheid van de 2.500 vips trof Nokere in het financiële hart, terwijl de uitgaven niet navenant daalden. Om de visibiliteit van de sponsors te garanderen, was een live-uitzending een must. Opnieuw moest de organisatie haar spaarpot aanspreken om de verliezen te stelpen. Tijdens de coronapandemie is de leuze van Danilith Nokere Koerse ‘Nie pleujen’. Een volhardende, maar peperdure strategie. ■

Prof. Wim Lagae is hoogleraar sportmarketing aan de KU Leuven en gastprofessor aan de UGent.